

ОЛЕКСАНДР ТИХОНОВИЧ ДЗБАНОВСЬКИЙ **(1870–1938)**

Український композитор, педагог, засновник музичного відділу ЦНБ АН України Олександр Тихонович Дзбановський народився у 1870 р. у містечку Маньківці на Уманщині (нині Черкаська область) у сім'ї священника. В 1885 р. після закінчення Уманського духовного училища вступив до Київської духовної семінарії, де поряд із загально-освітніми та спеціальними дисциплінами прослухав курс музики. З 1896 р. заняття з музики в семінарії проводив відомий композитор і педагог Л.Д. Малашкін. “Уроки были исключительно интересными, – пише в автобіографії О. Дзбановський. – Малашкін наряду с игрою на фисгармонии знакомил нас с гармонией. Правда, и в семинарии проходила теория и гармония музыки, но не настолько содержательно и интересно, как у Малашкина” [од. зб. 541, арк. 4]. У семінарії Олександр Тихонович одержав фундаментальну музично-теоретичну підготовку.

Після закінчення семінарії О.Т. Дзбановський працював учителем співів у київських школах і продовжував свою освіту як вільнослухач в Університеті св. Володимира. Одночасно він удосконалював свою вокальну майстерність у видатного співака К. Еверарді [од. зб. 541, арк. 5].

Через два роки заняття були перервані у зв'язку з тим, що “пришла телеграмма, – пише він у своїй біографії, – что мать при смерти, и я поехал к родителям, где застал тяжелую нужду и горе (у родителей было 16 душ детей). Необходима была срочная помощь. Пришлось идти в учителя двухклассной школы, где пробыл около двух лет” [од. зб. 541, арк. 6].

У 1895 р. Дзбановський “поехал в Москву искать счастье. Бросился в Большой театр, чтобы поступить в хор, но в хор не принимают барионов (да еще и лирических), а только басы. Удалось как-то поступить в хор Васильева и получить там пристанище” [од. зб. 541, арк. 6]. У цьому ж році він вступив до Музично-драматичного училища Москов-

ського філармонічного товариства в клас професора С.М. Кругликова, якого незабаром замінить відомий композитор, професор О.О. Ільїнський.

Після закінчення училища у 1898 р. Дзбановський повертається на Україну і працює вчителем співів та історії в гімназіях м. Житомира, викладає історію музики в музичній школі при Артистичному товаристві. Як член Волинського товариства сприяння вихованню дітей та директор-розпорядник Артистичного товариства він проводить значну громадську роботу з музичної освіти та виховання дітей: організовує близько 150 концертів, дитячі літні садки, притулки, майстерні, недільні та вечірні школи, народні читання, ялинки та ін. [од. зб. 541, 543].

У цей час Дзбановський підготував до друку декілька збірників пісень, що були видані, починаючи з 1900 р., видавничими фірмами Юргенсона та Гутхейля: "Школьное пение" у 12 вип., "Хоровое пение" у 8 вип., "Сборник школьных песен" у 6 вип. Вони відіграли велику роль у підвищенні музичної культури в школах. Більшість пісень (у тому числі 40 українських) повністю були написані, аранжировані або перероблені Дзбановським на 2-3-4 голоси [од. зб. 541, арк. 5].

Активізується й музично-критична діяльність О.Т. Дзбановського. Його кореспонденції та статті друкуються не лише в місцевій пресі (журнал "Волинь"), а й на сторінках петербурзьких журналів "Русская музыкальная газета", "Жизнь и искусство" та ін.

У 1909 р. Дзбановський, одержавши запрошення з приводу співробітництва в журналі "Русская музыкальная газета" від його видавця, редактора Н.Ф. Фіндейзена, переїздить до Петербурга, де працює до 1919 р. музичним критиком в газетах "С.-Петербург", "Вечернее время", "Слово", "Новая жизнь", "Русская музыкальная газета". [од. зб. 541, арк. 6].

У 1919 р. О.Т. Дзбановський працював інструктором Одеського оперного театру, у 1921–1928 рр. – завідувачим музичним відділом Народного комісаріату освіти УРСР у Харкові, членом-секретарем Вищого музичного комітету, читав лекції у Музичному технікумі та в Музично-драматичному інституті; був музичним редактором на радіо, інспектором опери, секретарем об'єднаних українських опер та ін. [од. зб. 541, арк. 11]. У 1929–1938 рр. О.Т. Дзбановський працював у Києві у Всенародній бібліотеці України (нині ЦНБ ім. В.І. Вернадського НАН України), де організував музичний відділ, який очолював протягом 10 років, активно займався комплектуванням його фондів, науково-дослідницькою та педагогічною діяльністю. Після смерті Дзбанов-

ського архівні матеріали зберігалися до 50-х років у музичному відділі ЦНБ АН УРСР, а потім були передані до відділу рукописів і в 1975 р. опрацьовані.

Архів Дзбановського систематизований за такою схемою:

1. Нотні рукописи композитора.
2. Наукові праці та матеріали до них.
3. Матеріали службової діяльності.
4. Біографічні матеріали.
5. Листування.

Нотні рукописи композитора О.Т. Дзбановського, що складають перший розділ фонду [од. зб. 1–75], поділені на вокальні твори та обробку народних пісень.

Початок композиторської діяльності фондоутворювача відноситься до кінця XIX ст. – часу складання збірників “Школьное пение”, “Хоровое пение”, “Сборник школьных песен”, які були опубліковані на початку XX ст., проте їх рукописні матеріали у фонді відсутні.

Група вокальних творів у фондах представлена хоровими творами, піснями, романсами, частівками та піснями для дітей, написаними в 20–30-х роках, у час революційного перетворення в країні, масових народних будов, що знайшло своє відображення в творчості композитора. Переважаючий жанр його творів – масові пісні та хори на слова молодих українських поетів: “Більше надії, брати!” – на слова В.Г. Чумака [од. зб. 1]; “Комсомолец на куркульці оженився” – на слова М.В. Ярошенка [од. зб. 9]; “Не зітхай, а працой” – на слова робочого поета Т.М. Романченка [од. зб. 13–14]; “Пісня про Ворошилова”, “Клим” – на слова ударника будівництва Дніпрогесу Герасима Мазуєнка [од. зб. 17].

Класичний репертуар представлений романсами на слова Т.Г. Шевченка: “Ой стрічечку до стрічечки” [од. зб. 16], “Якби мені черевички” [од. зб. 30], ліричними піснями на слова Олесея (О.І. Кандиби) “В степу” [од. зб. 2], “Все навколо зеленіє” [од. зб. 3] та ін.

Музичні твори для дітей репрезентують три збірники: “Дитячі пісні та ігри” [од. зб. 32], “Пісні та ігри”, “Детские музыкальные игры” [од. зб. 78]. Вони розраховані для музичного та ритмічного виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Збірники включають відомі дитячі пісеньки про козлика, жука, ведмедя, перепілку, косарів тощо; до них додаються вказівки для музичного керівника, як їх інсценувати в рухливих іграх.

У фонді зберігається близько 30 дитячих пісеньок для хору або голосу з фортепіано [од. зб. 32–61] на народні слова, як, наприклад,

“Ведмідь”, “Триб”, “Зайчик”, “Гори, гори ясно”, “Ріпка” та ін., а також на слова поетів С.Я. Маршака [од. зб. 48], Петра Голоти [од. зб. 50], О. Бєзим’янського [од. зб. 54], Олесья [од. зб. 60], Юрія Будяка [од. зб. 61] та ін.

Збереглися деякі обробки народних пісень [од. зб. 64–75], наприклад, “Ой хора ж бо я, хора”, записані від Мартина Манівського [од. зб. 66]; “Побратався сокіл” [од. зб. 69], “Там, за гайком”, “Ой, світи місяць” [од. зб. 70], “Цвіла, цвіла калинонька” [од. зб. 72], а також для голосу з фортепіано – “Перепілка” [од. зб. 68].

Багато з написаних у 1922 – 1934 рр. хорових творів не були надруковані і збереглися лише в автографах, проте “Аэроплан”, “Памяти Ленина”, “Не зітхай, а працой”, “Більше надії, брати”, збірник “Пісні та ігри”, “Щеглик”, “Ялинка”, “Неряха” все ж таки були опубліковані.

Великий інтерес для музикознавців становить другий розділ особистого фонду О.Т. Дзбановського, який складається з наукових праць та матеріалів до них: навчальні музичні посібники та методичні вказівки, статті, рецензії, некрологи, спогади, лекції з музичної етнографії та методики клубної роботи в робітничих сільських клубах і гуртках та ін. [од. зб. 77–121]. Особливе значення мають музичні навчальні посібники та методичні вказівки, які лишилися тільки в чорнових варіантах: “Нотная грамота в таблицах” [од. зб. 77], “Порадник для керівників музгуртків” [од. зб. 79], “Збірка пісень різних авторів” [од. зб. 80], “Программы клубных лекций-концертов”. “Библиографический указатель музыкальных произведений” [од. зб. 108], “Бережіть музичні інструменти” [од. зб. 83], “Музыкальная энциклопедия” [од. зб. 103] та ін.

Ці посібники і вказівки були розраховані на працівників музичних організацій масового характеру – робітничих та селянських клубів, гуртків народних хорів, студій, шкіл 20-х років. Частина з них (таких, як “Нотная грамота в таблицах”) була опублікована.

Про історію створення деяких посібників говориться у звіті Вищого музичного комітету НКО УРСР за 1921–1925 рр. [од. зб. 131, арк. 1]: “24 сентября 1921 г. состоялось первое заседание комиссии по разработке учебников для внешкольного музыкального образования... которая срочно решила разработать конспекты учебников “Музыкальная грамота”, “Путеводитель по концертам и театрам”, “Инструкция для музыкальных работников в студиях и клубах”. 22 листопада була розглянута і схвалена “Музыкальная энциклопедия”. Статті Дзбановського 20–30-х років друкувалися на сторінках українських журналів “Музика”, “Червоний шлях”, “Сільський театр” та ін. Вони висвітлювали музичне життя в республіці, питання клубної роботи та діяльності театрів, історію музичної культури в Україні.

У фонді зберігаються рукописи статей, опублікованих в журналах “Музика”, “Червоний шлях”, “Сільський театр” та ін.: “Минуле музичної культури на Україні. По київських музеях та бібліотеках” [од. зб. 89]; “Музика в клубах і сільбудинках” [од. зб. 67]; “Український оркестр” [од. зб. 90]; “Шумові гумористичні оркестри” [од. зб. 102]; “Гастрольний оркестр німецького піаніста Егона Петрі” [од. зб. 83] та ін.

Статті Дзбановського “Минуле музичної культури на Україні. По київських музеях та бібліотеках”, “Житомирський музей” [од. зб. 86] написані на основі матеріалів наукових відряджень до Києва спільно з відомим музикознавцем, професором Ленінградської консерваторії А.В. Преображенським у 1927 р. Вони містять характеристики музичних сховищ Києва та Житомира, науковий опис багатьох музичних пам’яток київських сховищ (зокрема – Супрасльського Ірмологіона – першої рукописної пам’ятки нотно-лінійного письма із слов’янським текстом, датованої 1598 р.). Вперше зроблено огляд музичних фондів Житомирського музею та унікальних музичних зібрань графа Олексія Розумовського (нині колекція останнього зберігається у залі нотних видань ЦНБ ім В.І. Вернадського НАН України).

Рукописи статей-спогадів, присвячених пам’яті товаришів по спільній роботі, містять багатий біографічний матеріал про Б.К. Яновського, відомого українського композитора, автора перших українських революційних опер, музичного критика, педагога /“Памяти Б.К. Яновського”/ [од. зб. 94], П.Н. Толстякова, талановитого хорового діяча і композитора /“Памяти композитора П.Н. Толстякова”/ (1938) [од. зб. 95]; О.Г. Мосіна, відомого оперного співака, заслуженого артиста УРСР /“Пам’яті артиста О.Г. Мосіна”/, “Наші зустрічі” (1929) [од. зб. 93].

У фонді знаходяться матеріали для музичної енциклопедії: автобіографії Й.В. Прибика [од. зб. 104], Н.І. Привалова [од. зб. 106], статті про Н.Ф. Фіндейзена (1928) [од. зб. 106], П.Н. Толстякова (1930) [од. зб. 107], нотатки про співаків (1925–1927) – Агроновського, Павловську, піаніста Дроздова, композитора Яновського та ін. [од. зб. 91]. Лекції з музичної етнографії [од. зб. 111], що відтворюють харківський період життя Дзбановського, записні книжки з нотатками про театр, музику, життя і творчість вітчизняних і зарубіжних композиторів, з виписками повідомлень про музичні матеріали київських сховищ та ін. [од. зб. 114–119] можуть знадобитися при вивченні особистості самого Дзбановського та його творчості.

Службова та науково-організаторська діяльність О.Т. Дзбановського за 1921–1938 рр. [од. зб. 121–538] представлена досить повно у III розділі.

“В 1921–1928 гг. работал в Харькове в Народном комиссариате просвещения УССР в должности заведующего научно-теоретического подотдела музыкального отдела (1921 г.), заведующего музыкальной частью (1922–1924 гг.), консультантом (1925–1928 гг.), и все это время членом-секретарем Высшего музыкального комитета”, – пише в автобіографії Олександр Тихонович [од. зб. 541, арк. 12].

Серед документів цього розділу – доповідні записки Дзбановського в НКО УРСР про стан нотовидавництва на Україні [од. зб. 123], з питань фінансування Державного квартету ім. Вільйома [од. зб. 126], надання допомоги музичним діячам та їх сім'ям [од. зб. 122, 148, 188], про необхідність мобілізувати наукові сили для вивчення і збирання музичної спадщини України з детально розробленим планом [од. зб. 124] та ін.

Значна частина матеріалів цього розділу стосується діяльності Дзбановського на посаді члена-секретаря Вищого музичного комітету (ВМК), який був консультативним органом з різних питань музичного мистецтва, включених до плану роботи музичного відділу НКО УРСР. ВМК розглядав плани та репертуари музичних виконавчих та видавничих організацій, музичних товариств, хорів, капел; музичні твори, надіслані авторами (більше 1235), рецензував і давав дозвіл на їх видання і виконання.

Збереглися в копіях та чернетках плани, звіти, протоколи ВМК за 1921–1928 рр. [од. зб. 130–131, 136]. Тут і рецензії на авторські твори, написані членами ВМК П.Е. Козицьким [од. зб. 340–341], Б.К. Яновським [од. зб. 352–364], Л.Л. Лісовським [од. зб. 343–350], С.П. Дрімцовим [од. зб. 333–339], С.С. Богатирьовим [од. зб. 321–332], а також і самим О.Т. Дзбановським [од. зб. 101, 236, 317].

Велике значення цих документів визначається тим, що збереглися рукописи багатьох музичних творів, надісланих авторами у Вищий музичний комітет на розгляд, на багатьох стоїть штамп ВМК з резолюцією про допуск чи заборону до виконання в концертах чи до публікації за підписом О.Т. Дзбановського [од. зб. 192–235].

В описаному в 1953 р. самотійному фонді ВМК [ф. І, од. зб. 41435–41710] зберігаються 276 од. зб. аналогічних матеріалів. Серед них рецензії членів ВМК [ф. І, од. зб. 41000–41700] та рукописи музичних творів 20–30-х років видатних українських композиторів: М.І. Вериківського [ф. І, од. зб. 41466–41467], В.М. Верховинця, Г.Г. Верьовки [ф. І, од. зб. 41471–41473], О.Т. Дзбановського [1–41481], Ф.Е. Козицького [1–41486–41511], М.Т. Коляди [ф. І, од. зб. 41515–41516]. Цей фонд є складовою частиною особистого архіву О.Т. Дзбановського.

У 1925–1928 рр. Дзбановський бере активну участь в організації

українських оперних театрів як інспектор і секретар управління об'єднання українських опер [од. зб. 541, арк. 3].

Ця діяльність знайшла своє відображення в невеликій, але цінній групі документів, куди увійшли устава, циркуляри, протоколи засідань з питань репертуару театрів та ін. [од. зб. 333–441], устав об'єднання, протоколи засідань з питань репертуарів театрів та затвердження виробничих планів, фінансових документів театрів та ін. [од. зб. 336–376]. Серед документальних матеріалів Українського акціонерного товариства (Укрфіл) – устав, кошторис, програми концертів та відгуки на них [од. зб. 443–446].

За час роботи Дзбановського на посаді секретаря художньої ради та інспектора сцени в Харківській державній опері в архіві фондоутворювача було створено комплекс документів про внутрішнє життя опери – нормативні документи, кошториси, доповідні записки, протоколи худради, в якій працювали П.О. Козицький, П.М. Толстяков, М.І. Вериківський, Л.П. Штейнберг, В.Д. Манзій.

Історія театру простежується в матеріалах про підготовку багатьох опер Мусоргського (“Сорочинская ярмарка”, якою відкрив свою роботу театр 3 жовтня 1925 р.), Гуно, Верді, Бородіна; симфонічних концертів оркестру театру під керівництвом диригентів Л.П. Штейнберга та М.А. Малька, в програми яких входили концерти із творів Лисенка, Вериківського, Скрябіна, Бетховена, Дворжака, Ліста, Мясковського, Стравинського.

У цих документах містяться відомості про авторські концерти в театрі композитора С.Н. Василенка, про гастрольні концерти М.О. Рейзена, Г.С. Пирогова, про виступи на сцені театру В.В. Маяковського, участь театру в похоронах поета В. Блакитного, проведення вечорів пам'яті В.І. Леніна, Т.Г. Шевченка та ін.

У 1924–1928 рр. Дзбановський працював музичним редактором у Комітеті радіомовлення України. У фонді збереглися матеріали про його виступи до радіоконцертів, серед яких “Женщине–крестьянке посвящается”, “Кобзарь И.И. Кочура-Кочуренко”, “Косенко Виктор Степанович”, “Римский-Корсаков”, “Бетховен”, тексти лекцій – “Народная украинская песня”, “Песни народов СССР”, “Рабочий класс и культура”, “Что такое симфония” та ін. [од. зб. 448–466].

Невелика група документів 30-х років [од. зб. 467–470] відтворює роботу Дзбановського на посаді члена художньої ради Київської кінофабрики – це і звіти, відгуки на кінофільми, нотатки про кіносценарії Каплера, Александрова, Охріменка та ін.

Ще на початку 20-х років на засіданнях Вищого музичного комі-

тету, а потім у доповідних записках до Народного комісаріату освіти УРСР [од. зб. 471, 509] Олександр Тихонович піднімав питання про необхідність створення на Україні Всенародної музичної бібліотеки з музично-історичним музеєм при ній. У доповідній записці від 12 травня 1927 р. до відділу мистецтв НКО Дзбановський наголосив на необхідності створення музичної бібліотеки на Україні. “До настоящего времени Украина не имеет ни своей музыкальной национальной библиотеки, ни музыкального музея, ни коллекции инструментов, – по меньшей мере, хотя бы народных. А те музыкальные материалы, которые имеются на Украине, рассеяны по музеям, массовым библиотекам, клубам, архивам и др. Очевидно, что на повестке дня стоит вопрос строительства у нас, на Украине, Центральной национальной музыкальной библиотеки и при ней – театрального музея” [од. зб. 471, арк. 1].

У своїй записці до НКО УРСР Дзбановський запропонував зібрати всі цінні музичні матеріали із міських, вузівських, клубних бібліотек та державних видавничих організацій, із окружних музеїв і архівів України, виділити по одному примірнику нот і книг із резервних фондів музичних бібліотек, музеїв Ленінграда та Москви для музичної бібліотеки України. “Наконец, – пише Олександр Тихонович, – разрешите предложить свои услуги и воплотить в жизнь это дело, для чего у меня есть достаточный опыт и знания, не только потому, что я имею музыкальное образование (по специальности – сольного пения и композиции), но и потому, что около 25 лет я был ответственным музыкальным критиком, причем 15 лет в Петрограде, а с 1921 г. до настоящего времени (1927 г.) работаю как член-секретарь Высшего Музыкального комитета и поэтому всю музыкальную литературу знаю.

Не сомневаюсь ни на минуту, что с этим заданием я справлюсь и создам Национальную центральную музыкальную библиотеку, а также заложу твердый фундамент музыкально-театрального музея” [од. зб. 20].

У 1928 р. НКО УРСР направляє Дзбановського у відрядження до Москви і Ленінграда для комплектування фондів музичної бібліотеки, де він і розпочинає велику роботу – добивається дозволу НКО РРФСР на одержання із фондів Держвидаву, Центрархіву, Бібліотеки ім В.І. Леніна, Музторгу, Державного книжкового фонду, Всесоюзної Академії наук, Публічної бібліотеки та інших закладів безкоштовно дублетних примірників “около 40000 нот, книг, журналов, что составит твердый фундамент Украинской музыкальной библиотеки”. Всі примірники були ним відібрані, проглянуті та частково запаковані для пересилки в Україну [од. зб. 472]. Збереглися листи Олександра Тихоновича до Державного Російського музею, Ермітажу, Інституту історії мистецтв

та ін. з проханням сприяти в комплектуванні фондів музичної бібліотеки України [од. зб. 473–475]. Близько 30 листів [од. зб. 478–506] і з музеїв України містять відповіді на запити Дзбановського про наявність у фондах музично-етнографічних матеріалів і старовинних інструментів, на основі яких складений “Список музеев Украины с перечнем старинных инструментов в их фондах” [од. зб. 510]. У 1932 р. Всенародна Бібліотека України одержує мандат НКО УРСР на вилучення із музеїв України старовинних українських інструментів для музичного музею при бібліотеці [од. зб. 512].

Після рішення НКО УРСР про створення музичної бібліотеки (як музичного відділу) при Всенародній Бібліотеці України (ВБУ) в Києві в листопаді 1929 р. Дзбановський був затверджений на посаду завідуючого музичним відділом [од. зб. 476].

Група документів 1929–1938 рр. свідчить про організаторську діяльність Олександра Тихоновича як завідуючого відділом: плани, доповідні записки, документи про передачу книг та архівів [од. зб. 476], створення музею та ін. [од. зб. 508–517].

Велику роль відіграв Дзбановський у комплектуванні фондів цінними та рідкісними музичними виданнями, рукописами, архівними фондами. Варто відзначити велику заслугу Олександра Тихоновича в одержанні архіву Всеукраїнського музичного товариства ім. М.Д. Леонтовича – першої української музично-громадської організації, створеної в Києві в 1921 р. на базі комітету пам’яті Леонтовича. До складу архіву увійшли архівні фонди відомих українських композиторів – М. Леонтовича, К. Стеценка, документи хору студентів Університету св. Володимира та ін. (нині ці фонди зберігаються в Інституті рукописів ЦНБ ім. В.І. Вернадського НАН України).

Завдяки особистим зв’язкам, знайомству із багатьма музичними діячами, йому вдалося придбати частину рукописів та видань бібліотеки професора Ленінградської консерваторії, дослідника старовинної музики О.В. Преображенського, редактора-видавця “Русской музыкальной газеты”, історика музики Фіндейзена, відомої співачки Паніної-Карцевої та ін. [од. зб. 525, арк. 20], а Музвидав навіть, починаючи з 1931 р., почав надсилати ВБУ контрольні примірники всієї музичної та книжкової продукції, що виходила.

Наукова робота О.Т. Дзбановського у відділі представлена рукописами статей та доповідей про історію відділу, організацію та використання каталогів і фондів, роботу з читачами – “X-летие Музыкального отдела Библиотеки Академии наук (УССР)”, 1938 р. [од. зб. 525]; “Классификация нот и литературы о музыке” [од. зб. 524]; “Музы-

кальний календарь знаменательных дат на 1936, на 1939 г.” [од. зб. 526, 542]; “Массовая работа музыкальных библиотек” [од. зб. 527] та ін.

Останній розділ фонду – листування О.Т. Дзбановського 20–30-х років ХХ ст. [од. зб. 545–643]. Листування дає змогу не лише визначити коло осіб, з якими спілкувався Олександр Тихонович, але й мати певне уявлення про атмосферу наукової творчості та ділових відносин того часу.

Серед кореспондентів – відомі українські композитори, диригенти, музикознавці, композитори-початківці – І. Всеволодський, І. Коновалов, яким Дзбановський надавав допомогу [од. зб. 558, 527–573], відомий хоровий диригент і композитор М.Г. Гайдай [од. зб. 559], український музикознавець і фольклорист К.В. Квітка [од. зб. 556], молодь, яка лише розпочинала своє творче життя.

В неопублікованих листах композитора П.О. Козицького (1923–1925) містяться цікаві відомості про музичне життя України, про публікації його нових творів – диптиха “Червоними шляхами” та сюїти для хору “Червоні зорі” [од. зб. 567–570]. Композитору і піаністу В.С. Косенку Дзбановський допомагає організувати концерти, порівнює його з великими композиторами П.О. Козицьким, Л.М. Ревуцьким, Б.М. Лятошинським [од. зб. 574–575].

Дзбановський всіляко підтримував і допомагав розвитку музики в школах, дитячих закладах, ентузіастам та педагогам, таким, як, наприклад, В.М. Куткін, викладач музики із Бердичева, який склав підручник з співів. Про нього він писав: “Куткин – б/ывший/ заведующий бесплатной музыкальной школой в Петербурге. О нем был высокого мнения Балакирев как о композиторе, подающем большие надежды. Куткин – автор прелюдии к “Руслану” на слова Пушкина и пр.” [од. зб. 577].

Листи відомого музикознавця, професора Ленінградської консерваторії О.В. Преображенського [од. зб. 590–602] відносяться до 1927–1928 рр. У 1928 р. вони з Олександром Тихоновичем за відрядженням Головнауки НКО УРСР вивчали та описували музичні рукописні матеріали в сховищах Києва. В листах містяться зауваження та уточнення до описів музичних рукописів, які готував Дзбановський до публікації. Серед кореспондентів – український композитор, хормейстер Харківського та Одеського оперних театрів П.Н. Толстяков [од. зб. 609–617], композитор, бандурист, музикознавець і письменник Г.М. Хоткевич та ін. [од. зб. 623–624, 643].

Архівні матеріали О.Т. Дзбановського є цінним джерелом для вивчення історії музичної культури 20–30-х років на Україні.

При систематизації виділена група матеріалів без зовнішньої ознаки

приналежності до архіву Дзбановського. Серед них – “Музыка к театральным пьесам”, “Легенда про пісню”, “Хвилько Андигер”, “Сава Чалий” – чернетки, ескізи композитора П.О. Козицького 1925–1927 рр. [од. зб. 647]; “Мазурки” – коректура 1917 р. з авторською правкою композитора Е.А. Риба [од. зб. 650] та ін.

Матеріали О.Т. Дзбановського, які надійшли раніше до відділу рукописів, зберігаються в I фонді [од. зб. 6696, 401308, 41481, 41711 та ін.].